Bojan Savić
Ostojić

NIŠTA NIJE NIČIJE

Laguna

Copyright © 2020, Bojan Savić Ostojić
Copyright © ovog izdanja 2026, LAGUNA

Autor svih fotografija u delu je Bojan Savić Ostojić

U delu su korišćeni citati iz sledećih izvora, ovim redom:
Nin, Anais, *Tajne sveske*, prev. Jelena Stakić, Narodna knjiga, Beograd, 1990.
Miler, Henri, *Mirni dani na Klišiju*, prev. Flavio Rigonat, BIGZ, Beograd, 1986.
Nin, Anaïs et Henry Miller, *Correspondance passionnée*, trad. Béatrice Commengé, Stock, Paris, 1989.
Miller, Henry, *Predraga moja Brenda*, prev. Zlatko Crnković, August Cesarec, Zagreb, 1987.
Miler, Henri, *Rakova obratnica*, prev. Antun Šoljan, BIGZ, Beograd, 1984.
Nin, Anaïs, *Delta of Venus*, Penguin Books, 1990.
Citate iz stranih izdanja preveo je autor.

Pogledaj! Moraš da vidiš! Ja neću ništa da ti pričam!

prodavac s Kalenića

SADRŽAJ

ništa nije ničije • 9

prljave tajne i darovi • 11
zimski raspust u italiji • 27
brak, muž, muževljevi roditelji, deca, ljubavnik, stvarnost • 35
ni pod razno • 41
pičvajz na bulevaru • 53
sovin pogled na valentinovo • 65
pokazna vežba iz odricanja • 75
berza knjige (bez izdavača) • 83
panika pod suncem • 91
lekcija iz posedovanja • 101
penzije su u utorak • 113
poslednji hitac (bioskop partizan, titovo užice) • 119
priča o malom čoveku • 123
lešinarski krug i porez na oduzetu vrednost • 135
dua lipa, patkice i ostali predznaci • 145
kada zagreb izranja iz sna • 157
paralelna geografija • 169
47 kokošijih jaja • 179
ne traži knjigu tamo (gde ćeš je sigurno naći) • 189
nezavedeno • 199
nečujni režim • 209
zazi s bubanj potoka • 217
walking in space (razglednica iz mionice) • 227

ćokin san • 241
neiscrpni popis (knjiga i ploča, po redu pominjanja) • 245
o autoru • 251

ništa nije ničije

Nemati nije rizično, pomislio je. Ako unapred odustajem od sticanja, to nije zato što propagiram asketsku filozofiju neposedovanja (i nezaposedanja) niti zbog nedostatka prostora za skladištenje već samo da bih, jeftino i glatko, izbegao da stečeno izgubim.

Uostalom, tako je lako steći. Neko nađe. Neko ukrade. Neko nasledi. Neko pozajmi pa zaboravi da vrati. Nekom poklone, pa ima, iz pristojnosti. Malo ko kupi. Još ređe zaradi. Pa ni u tom slučaju nije veći vlasnik od, na primer, lopova. A svako zaboravi da ima.

Može li se imati bolje, kvalitetnije?

Tu je neodređeno, sa dozom nestrpljenja, slutio nepravdu.

Zašto bih se onda, pomislio je, odmah zaključujući na tom tragu, uopšte upuštao u trku sa onima što stiču? Zašto bih im zavideo, na čemu? Na tome što su opterećeniji?

Zar ne bi bio izazov nemati? Ne: „odreći se", ne: „razdeliti" – nego *i ne steći*? Uzdržati se od zgrtanja?

Tako je tragično lako steći, zaključio je. Nimalo teže nego izgubiti.

prljave tajne i darovi

Mada je teško, praktično nemoguće, odrediti gde je sve počelo – a tek šta bi moglo da bude to „sve“ – neka bude da je sve počelo *Tajnim sveskama* Anais Nin.

Naišao sam na njih u decembru, istog dana kad je Ćoka otišla na neko vreme u Pazovu da bi mi ostavila prostora za pisanje. Na Maričinoj tezgi na Kaleniću pažnju mi nije privukao „intrigantan“ naslov koliko Anaisin pogled. Bio je tako nameštено drzak, tako uvežban, tako teatralno zavodnički. Ali privukla me je i činjenica da su *Tajne sveske* izašle u biblioteci „Selecta“ Narodne knjige. Od svačega što je u toj biblioteci izlazilo vaš bibliožder najradije pamti Elijarova pisma Gali i Apolinerova za Lu. Žene nose imena, muškarci prezimena!

> Poznato je da Anais Nin u svojim čuvenim *Dnevnicima* nije rekla sve o sebi

čitam na prvoj klapni omota i odmah vidim scenu iz Monpeljea, jedne avgustovske subote na knjiškoj berzi, gde

zajedno sa Ćokom nailazim na šest tomova Anaisinih dnevnika po ubitačno jeftinoj ceni. Teška ih srca zaobilazeći, razmišljam: kada bi nekako mogla i da im se smanji kilaža! I šta bi onda bilo da sam ih kupio, došao kući i shvatio da u njima nije sve?

> Već od pojavljivanja prve knjige *Dnevnika* ostalo je nerasvetljeno pitanje njenih pravih odnosa sa Henrijem Milerom i njegovom ženom Džun

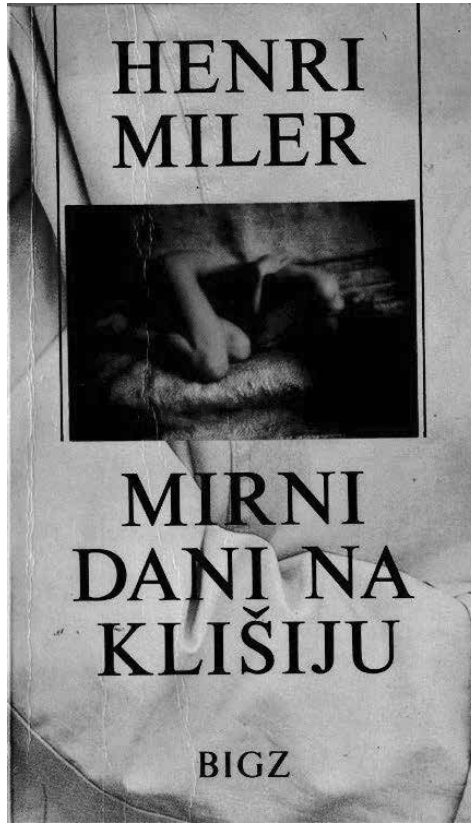
čitam dalje, zabavljen konceptom tajne koja se brižljivo omakne i najdetaljnijem ispovednom štivu. Pomišljam kako se mnogi pohlepni izdavači rado služe tim konceptom. Čim čuvar tajne umre, nekakvo njuškalo se nahuška da izdejstvuje skidanje zabrane, da iznudi „neprečišćenu" verziju života preminulog, jer svi mi, naravno, hoćemo da saznamo punu istinu, a on, izdavač je tu da nam znatiželju lepo naplati.

> U ovoj knjizi koja obuhvata vreme od oktobra 1931. do oktobra 1932. godine nalaze se neobjavljene stranice prve knjige *Dnevnika* iz istog perioda koje su dosad bile skrivene od čitalaca.

Nije dovoljno reći „neobjavljene" jer kupac iz ciljne grupe to ne kapira. Vrednost mu se mora utuviti korišćenjem poetskih termina „skriveno" i „tajna". Ciljna budala voli pleonazme. Ali ostavimo zakratko te korporativne tehnike. Nagrnuvši usput u *Predgovor priređivača* Ruperta Poula, koji je bio poslednji Anaisin partner, samim tim i izvršilac testamenta, produžio sam do biblioteke „Laza Lazarević" u Ulici Svetozara Markovića. Tu sam, po preporuci prijatelja

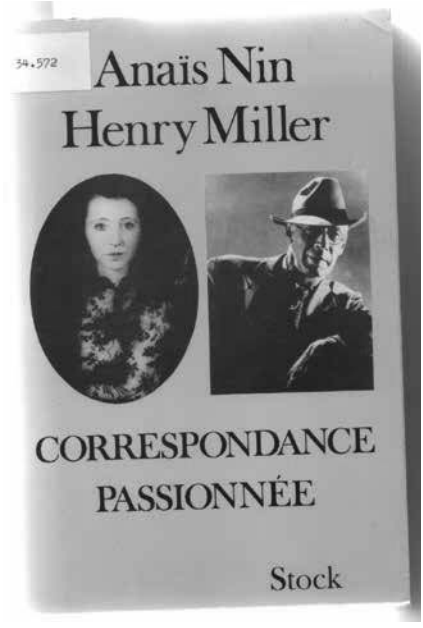
pesnika Lakija, namerio da pozajmim *Udaljenu zvezdu* Roberta Bolanja.

No koliko sam Bolanja mehanički uzeo s police za hispanoameričku literaturu, toliko sam se grozničavo zadržao na američkoj, tragajući za nečim od Henrija Milera, pitajući se da li ga uopšte imam kod kuće, te dvoumeći se i troumeći, polazeći i vraćajući se, dohvatih najdžepniju od prisutnih, *Mirni dani na Klišiju*, Bigzovo izdanje, u prevodu Flavija Rigonata.

Mora da je ova sugestivno stisnuta ženska u fetusnom položaju prodala 20.000 primeraka, jer to sigurno nije učinio maloumni prateći tekst. Iako se trudi svim silama: „Prostitutke, makroi, emigranti, propali pisci, novinari – čine svet ove knjige…“, i pri kraju potcrtava: „Milerovska pripovedačka umetnost našla je plodno tle i u našem književnoumetničkom izrazu.“ *Milerovski* primerak, izdanak našeg tla, razume se, pošteno od čitanja pohaban, iskrzan po ivicama, prilično zguljene plastifikacije, otvorio sam odmah, rešivši da produžim do Poleta. Iako je od stare kafane na Cvetnom trgu ostalo samo ime, sa zadovoljstvom sam seo u izlog i za cirka pola sata nadušak pročitao prvu dužu novelu. (Ili kraći roman? Nikako čovek ove dve stvari da razgraniči.)

I da li se sve zaista desilo istog dana? Kô da je važno! Kod kuće sam odmah seo za katalog Narodne biblioteke. Tajna mi nije dala mira, kopkala me je, pa sam poželeo da saznam ima li još tajni koje su postale javne, ili koje su to u postajanju, naime, najpre povodom Anais Nin, jer su ženske tajne, tako je barem što se tiče dnevnika, mnogo pismenije i privlačnije od muških… I u katalogu francuskog seminara, u najomiljenijoj od svih biblioteka, pronađem naslov! Doduše, i on, takođe zvučnim rečima, želi da kaže mnogo, da oda tajnu i pre nego što je za odavanje vreme, da sve raskrinka u jednoj sekundi koliko je potrebno da se pročita „Correspondance passionnée“, tako da bude razumljiva na svim jezicima i pre nego što je čitalac nanjuši.

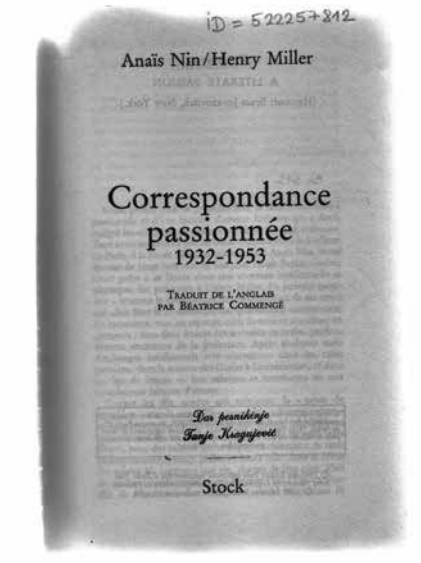
Napisao sam mejl bibliotekarki. Od nje – nije prošlo ni pet minuta – stiže upozorenje: „POGREŠNA SIGNATURA – BOJANE, PAZITE!“ Kako sam želeo da se sve desi u jednom danu, da ga upakujem tako tesno da ne bude nijednog trenutka za gubljenje, umesto „34572“ otkucao sam „34752“ i s pravom zaslužio prekor: „Da nisam proverila signaturu, ne biste ni došli do knjige“. Tako aljkav, rasejan, zbrzan čovek i može zbog svog nemara da dođe u opasnost da pročita ono što ne želi, što mu se lutrijom izvuče. I je li to opasnost? Bilo kako bilo, i ne presvukavši se, iz tih stopa ustanem i pravac katedra za romanistiku, jer sve treba da stane u jedan dan.

Ova strastvena prepiska nudi nastavak i dopunu *Tajnim sveskama*,

prostodušno piše priređivačica u svom komentaru. Opa, na tragu sam još tajni! Kad čovek krene u jednu, nužno upadne u druge, i kud će, mora za njima, da kopa, da brklja, jer kako da se pomiri s tim da bi mogao da umre a da ih ne dokuči?

> Ko je imao prilike da zahvaljujući *Sveskama* dobije uvid u književno-ljubavnu strast koja je spojila Henrija Milera i Anais Nin, još mu je nedostajalo da isprati kako se ta ljubav razvijala godinama.

Ma kakvi, ne dajte se obeshrabriti, ne budite tako neambiciozni. Još će nam štošta usput zafaliti, sto posto, zainteresovaćemo se preko svake mere. Engleski naslov, koji je još gori – *A literate passion* – preveo bih drage volje kao *Pismena strast* ili još bolje: *Strast dvoje opismenjenih ljudi*. Ali čekalo me je još iznenađenja. Ova knjiga je bila *dar*. I to ne bilo čiji.

Sanjalački sam se zagledao u otisak pečata „*Dar pesnikinje / Tanje Kragujević*“. Sigurno je i pečat darovala nekoj ustanovi. Tako se to radi: mudro daruješ da ne bi morao da trpiš posthumno rasejavanje svoje biblioteke. Neka. Nije jedina. Ali mučilo me je jedno: da li je ovo zaista bio dar ili *dar*? Da li je pošteno naplaćen? Jer ako nije, ne vredi ni pišljiva boba, i bolje da je pesnikinja Tanja Kragujević knjigu darovala meni.

Uprtih glomazno Stockovo izdanje, istovetno sa onim dnevnicima koje sam vagao u Monpeljeu, otvorih da usput prelistam… I morao sam se uputiti najpre u predgovor, to proračunato i nimalo dozirano odavanje tajni naveliko, te rasklopih taj neiskorenjivi tabak, povezan sa ostatkom knjige tako tesno da se ne može istrgnuti a da se cela ne raspadne. I mic po mic, iz Starog grada, uz Palilulu, ali samo po rubovima, čitajući gredom, nađoh se na granici Čubure i Vračara, te mi se pripi kafa. Ali budući da nisam hteo da ostanem slep za sve tajne ovoga sveta, koji je i svet knjige Henrija Milera i Anais Nin, knjige koju su krili od nas, a koju je njihov naslednik pošteno uvezao u meku, glanc ciglu i „darovao“ znatiželjnima, poželeh da sednem u kafanu u kojoj se mogu pročitati i *Politika* i *Danas*. I samo jedan lokal mi pade na pamet: „Bukovski“, na ćošku Kneginje Zorke i Kičevske.

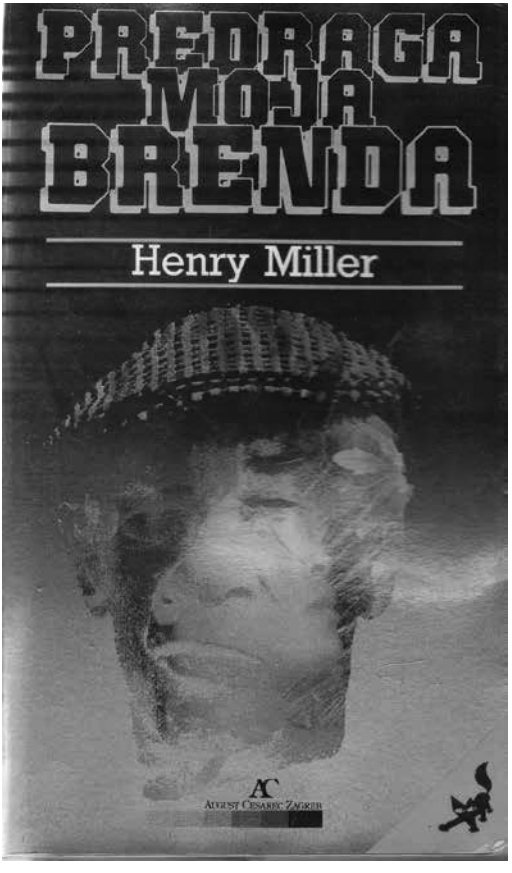
Tu inače imam običaj da, sam ili sa Lakijem, surduknem brzu prepodnevnu kafu. Virnuh kroz izlog. Treštala je muzika, Dip Parpl: *Speed King* ili *Highway Star*, zatim Pink Flojd, *Comfortably Numb* koju je konobar pošteno pevao. Žičana skalamerija na kojoj su inače stajale dnevne informacije zvrjala je prazna. Pa ipak uđoh, jer je mirisala kafa, jer je barem tog dana svaki prohtev bio neodložan.

– Imamo samo šarene novine – reče konobar kada ga upitah za svoja dva lista.

Na to mu rekoh:

– *Respect*!

Dokono se zagledah niz pult uz Kičevsku, kad tamo, kao po narudžbini, dok je stizao espreso sa dve čaše vode, videh ime muškog junaka ovog književno-ljubavnog para koji je naprosto žudeo da mi obeleži dan.

– Kakva sad Brenda, bre? – upitah se, zasigurno zaražen virusom tajne. Šta zaražen? Virus je već u poodmakloj fazi harao po meni. Zar je sem Anais imao još tajni? Što bi rekli Flojdi, Henri je bio *a saucerful of secrets*. Uzeh da pažljivo prelistam stranice izuvijane od vlage, držane u nikakvim uslovima, u ovoj sasvim maloj ali probranoj kafanici-knjižari, pa opet, to mi nije smetalo, i bilo je potpuno u duhu „Bukovskog": šta je uz alkohol i cigare pisano, to neka cigare i alkohol unište. Odmah otvorih predgovor, predgovor, što pre, jer sad sam osećao nezajažljivu žeđ za predgovorima, sve samo da tajnu ne moram da saznajem sam. Više nema strpljenja. Reci mi je odmah, Brenda!

Ali drugarica Brendica to radi prefinjenije od dosadašnjih, suvoparnih spojlera. Pa makar to radila po izdavačevim uputstvima... Slušajte je samo:

> One večeri kad je trebalo da dođem na predavanje Henryja Millera u glumačkoj školi, izgorjela mi je kuća. Nisam bila na njegovu predavanju ali sam nakon dva-tri tjedna još uvijek željela da se upoznam s njim. Počela sam se raspitivati za njegovu adresu da bih mu se javila pismom. Istodobno sam nastojala ponovo namjestiti svoj novi dom. Na jednoj sam dražbi naišla na prvo izdanje biblioteke *Žene kroz stoljeća*. Uzela sam nasumce jedan svezak i u njemu našla presavijeno pismo što ga je Henry Miller napisao nekoj ženi. Kako onda ne bih licitirala za te knjige? Tri tisuće dolara kasnije bile su moje vlasništvo i imala sam Millerovu adresu. Pisala sam mu i priložila pismo koje sam bila našla, te dvije-tri svoje „glumačke" fotografije za koje sam mislila da će možda pobuditi njegovu radoznalost.

Kako ne biste pali na formulaciju „Tri tisuće dolara kasnije!“ Mislili ste da ste saznali sve tajne iz života matorog perverznjaka, koji je morao da omatori da biste mu u Americi objavili knjige? Mislili ste da su tajne presušile? Ali prevarili ste se, jer vi ne znate koliko mladih i zgodnih, malo poznatih glumica želi da stekne pravo da postane *tajna Henrija Milera*. Izbor je pao na prsatu, poluindijansku, korpulentnu, *sex-on-legs* Brendu Venus, i od svih prezimena – Venus. Ona će očarati milog matorana pod kariranim kačketom, svojim „glumačkim“ fotografijama, i to će učiniti za naš gušt, za nas koji, uh, koliko volimo tajne!

I tako sedi u ćošku „Bukovskog“ i uz pratnju hard-rokera svoje mladosti cerekaj se uz Milerova pisma mladoj seksi Brendi:

> Čuj, nisam više onako strašno narajcan, ali kad ustajem iz kreveta i klizim prema rubu, obično si prignječim jaja. Zar je moguće da mi sad, u mojim godinama, rastu? Kad bi mi se bar klinac poveo za njima! Ponekad, kad drijema, podsjeća me na izgubljenog puža. E s pičkom stvar stoji drukčije. Promjene u toku dana nisu kod nje toliko uočljive.

Klinac mi nije drago što ih čitam i sram da me bude što se cerim tajnama. I mada sam odlučio da ću dolaziti u „Bukovski“ da se naparavam Brendom, umesto dnevnom dozom informacija, pride smotrivši da je neko stranama već uvrtao uši, već idući put (je li se to zbilo istog popodneva?) zamolio sam konobara-bibliotekara da mi je pozajmi na nekoliko dana.

I kako se taj Miler-Anais dan završio? Eh! Tako što sam, upriličivši ekspediciju u svom brloščiću, u šifonjeru otkrio *Kolosa iz Maroussija* i *Rakovu obratnicu*. Imao sam Milera, dakle! Na poleđini *Obratnice* zateknem sledeći blurb:

> Pisci, slikari, muzičari, novinari, propali trgovci, hotelijeri, prostitutke, homoseksualci, makroi – čine svet ove knjige. (…) Milerovska pripovedačka umetnost našla je plodno tle i u našem književnoumetničkom izrazu.

Otprilike mesec dana, i ko zna koliko stotina dolara kasnije, razume se, u deficitu, na Kaleniću, opet kod Marice, naiđem, ni pet ni šest, nego na:

